

EĞİTİM FELSEFESİ

DERSİ

2018-19

Osman Sezgin

Kelimededen Kavrama

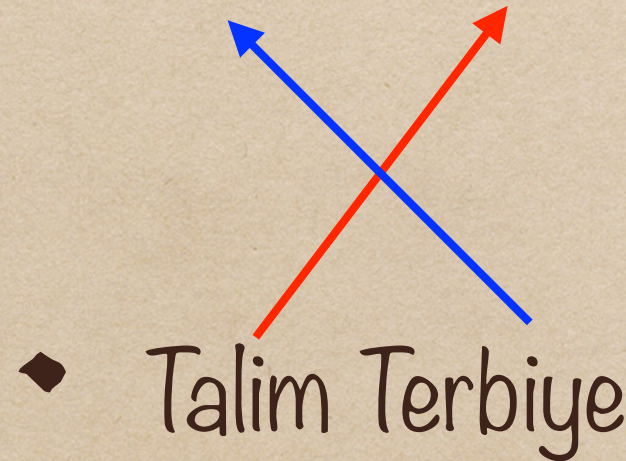
Eğitim Felsefesi

- ◆ Bilimsel alanda kelime ve kavramların etimolojisinin bilinmesinin faydaları...
 - ◆ İlgilenilen alanın tarihinin doğru bilinerek bilginin de doğru bilinmesi
 - ◆ Bilişsel ve entelektüel açıdan gelişme sağlanması
 - ◆ İletişimde başarı...
 - ◆ Çeviride (tercümede) doğru ve başarılı olunması
 - ◆ Kelime ve kavramın doğru bilinmesi
 - ◆ İlgili alanın vizyon ve misyonunun doğru tesbit edilmesi

Eğitim ve Öğretim Kelimelerinin Etimolojisi

- ◆ Eğitim Kelimesi: Terbiye, Education...
- ◆ Öğretim (öğ, us) Kelimesi: Tâlim, to teach, traning...

◆ Eğitim Öğretim

Felsefe

- ◆ Eski Yunanca **philia** sevgi

(ilk çağ felsefe dilinde fileo seviyorum, dostluk gösteriyorum demektir. Bir çok terimler bu sözden türetilmiştir. Mesela philharmonie (filarmoni) âhenk sevgisi; philanthropie (filantropi) insan sevgisi; filoloji lisan sevgisi'inde olduğu gibi...)

- ◆ **Sophia** bilgi
- ◆ **Philosophia** bilge ve bilgelik sevgisi
- ◆ **Philosophos** bilgeliği seven, bilge kimse

Önceden sophos

- ◆ Filozof ünvanını alanlardan önce yetişenlere SOPHOS denilmekteydi.
- ◆ Sophos adı verilen kimseler bütün bilgileri kuşatan, herşeyi bilen kimseler olarak görülmekteydi.
- ◆ Fakat zamanla; insan ömrünün yetersizliği, ilmin sonsuzluğu, insan kapasitesinin ve eğitiminin kifayetsizliği gibi sebeplerle bunun mümkün olamayacağı görüldü.
- ◆ **Ünlü Filozofların Hayatları ve Sözleri** isimli eserin sahibi, milattan sonra 3. asrın sonları ile 4. asrın başlarında yaşamış klasik fikir tarihçisi **Diogenes Laertius**'a göre Thalés (Tales: 624-546) adındaki düşünür önceleri sophos ünvanını taşımaktaydı. %

Sophos

Sofistler, M.Ö. 5. yüzyılda para karşılığında felsefe öğreten gezgin felsefecilerdir. Özellikle Atina'da çağın önde gelen bilgeleri var olan değerleri (kritias) eleştirmişlerdir. Göreceli ve kuşkucu düşüncenin köklerini atmışlar ve geliştirici olmuşlardır.

Sofist kelimesi Yunanca sophos (bilge, becerikli, zeki) sözcüğünden türetilen sophistes'ten gelir, öğrenmeyi ve öğretmeyi meslek edinen kişileri belirtmek için kullanılır.

Dönemin sosyal değişimleri ve siyasal gelişimleri (5. yy Atina Demokrasisi) sofistlerin etkili olmalarına yol açmıştır. Çünkü sofizmin doğuş nedenleri arasında Atina demokrasisinin tamamen yeni türden bir eğitime, pedagojiye duyduğu pratik gereksinim gerçek belirleyici bir nedendir.

Bir anlamda 'Yunan Aydınlanması' olarak adlandırılacak gelişmenin yaratıcılarıdır.

Sophos

- İlk sofistlerin toplumda büyük bir saygınlığı olmasına rağmen felsefe tarihinde 'sofist' denildiğinde **akla olumsuz bir anlam** gelir. Bu anlam başta **dönemin en önemli filozofu olan Platon'un, Sokrates'in ve Aristoteles'in** sofistlere karşı yürüttüğü mücadeleden ileri gelmektedir.
- Sofistler sürekli bu düşünürler tarafından **eleştirilmiş ve küçük görülmüşlerdir**. Bir de **para karşılığı ders vermeleri** o dönemde yadırganmıştır.
- Felsefe tarihi içinde erdemin öğretilir olup olmadığı gibi çok önemli soruların sorulmasında ya da yeni yaklaşımlar geliştirilmesinde sofistler her dönem önemli etkilere yol açmışlardır.
- Geliştirdikleri yöntemle **ilk pedagoglar** olarak bilinirler. Daha çok **halkın eğitimiyle** ilgilenmişlerdir.
- Bazı sofistler şunlardır; Protagoras, Leontinoi'li Gorgias, Antiphon, Elis'li Hippias.

sophos'a devam

- ◆ Laertius diyor ki; "...Platon'a bakarsak ilk defa sophos adını taşıyan kimse Thalés olmuştur..."
- ◆ Thalés'ten sonraki bir düşünür olan Pythagoras (Pitageras veya paytıgras veya pitagoras: 570-494) insanların her şeyi bilmelerinin mümkün olmadığını fark ederek kendisine filozof ismini verdi. Demek istiyordu ki "kimse bilginin tamamına sahip olamaz Ancak Tanrı bilginin tamamına sahip olabilir."
- ◆ "Herşeyi bilmek ancak Tanrıya mahsustur" görüşü yeni çağ (İstanbul'un fethinden, 1453 tarihinde başlayıp, 1789 tarihli Fransız İhtilaline kadar sürer) felsefesinin babası olarak tanıtılan Descartes (1596-1650) tarafından da savunulmuştur.

Felsefe/ Hikmet

Filozof/Hakîm

- ◆ Arapça H-K-M kökünden türetilmiş olan hikmet kelimesi felsefe ve hakiym ise filozof karşılığı kullanılmaktadır
- ◆ Hakiym kelimesinin çoğulu ise "hükemâ" dır.
- ◆ Filozof ile hakîm arasında fark vardır. "Her gül çiçektir ama her çiçek gül değildir" cümlesindeki gibi
- ◆ hekim, hâkim, hüküm vb kelimeler buradan türetilmiştir.

Felsefe Nedir? (I)

- ◆ Bazı felsefe tanımları şunlardır:
 - ◆ Felsefe soru sormaktır.
 - ◆ Felsefe yolda olmaktır.
 - ◆ Felsefe ölümün hakikatini anlamaktır.
 - ◆ Felsefe kişinin kendisi, hayatı, içinde yaşadığı toplum ve evren (kâinât) üzerine düşünme faaliyeti de denebilir.
 - ◆ İnsanı insan yapan kendisini (ben kimim, nereden geldim nereye gidiyorum, neden ve niçin varım), kâinâtı, yaşadığı toplumu, geçmişini, geleceğini bilmek istemesidir!!! %

Felsefe Nedir (2)

- ◆ Felsefe Varlığın hakikatine ve bu hakikatin ilkelerine ulaşma gayretidir.
- ◆ Felsefî ölçülere göre (bilimselden öte) sorulan nedir?, nasıl?, neden?, niçin? sorularına verilen cevaplardan bir tür özel bilgi türü çıkar ki bu da felsefî bilgi diye tanımlanır.
- ◆ Felsefe, herkesin anladığı anlamda bilgiler bütünü değil, bunun ötesinde **eleştirme veya herhangi bir duruma açıklık getirme** faaliyeti olarak da düşünülebilir.
- ◆ Felsefe gerçeği bütünüyle inceleyen ve bu inceleme sonucunda elde edilen bilgiyi yorumlayan ve sistemleştiren bir faaliyet alanı olarak da tarif edilebilir.

Felsefenin Doğuşu

- ◆ İlk çağ felsefesi denilince dar anlamda Yunan Felsefesi ve bundan doğmuş olan diğer felsefeler anlaşılır. İlk felsefeyi ortaya koyanın Yunanlılar olduğu söylenir. İlk çağ felsefesine antik çağ felsefesi de denir.
- ◆ Yunan felsefesinin ilk doğduğu yer, Egedeki Ionia (İzmir ve Aydın'ın sahil şeridi) kentidir.
- ◆ Eski doğu kültürlerinin her birinde din eksenli düşünce hâkim iken Yunanlıların düşüncelerinin doğu kültürlerinin düşüncelerinden sıyrılarak daha çok var olan gerçekler üzerinde düşüncelerinin şekillendiğini görürüz.
- ◆ İlk çağ felsefecileri genelde "ilk (arkhe) nedir?" sorusu üzerinde durmuşlardır.

Bazı Filozoflara Göre Felsefenin Tanımı

(Antik Çağ Felsefecilerine Göre)

- ◆ **Thales** felsefe tarihinin başında bulunan insan olarak bilinir. O ilki, arkhe (su; Kur'an, Enbiya, 30) ile açıklamıştır. Yani her şeyin ilki (arkhe'si) sudur... Ona göre her şey sudan türer.
- ◆ Arkhe (ἀρχή) (Yunanca'da "başlangıç," "ilk"), Batı felsefesinin ve Sokrates öncesi Eski Yunan Felsefesinin en önemli kavramlarından biri. Felsefenin ana disiplini sayılan metafiziğin ve genellikle bilimin, özellikle de fizik biliminin gelişmesinde önemli rolü olmuştur.
- ◆ **Sokrates'e** göre felsefe neleri bilmediğini bilmektir. **Sokrates;** İlkçağın en büyük düşünürlerinden biridir. Sokrates'in kendisinden sonra gelen filozoflar üzerindeki etkisinin çok büyük olduğu düşünüldüğünden Sokrates'ten önceki filozofları Sokrates öncesi düşünürler olarak sınıflandırmak yaygın bir eğilimdir. Sokrates , insan hayatının pratik sorunlarıyla ilgilenmiştir. Akla ve düşüncenin objektif değerine inanırdı. Ona göre, **bilimsel çalışmanın amacı, duyularla edinilen tek tek algılar değil, kavramdır.** Tümevarım yöntemini kullanmıştır. Bütün çalışmaları **ahlâka** yönelmiştir. Erdemle mutluluk arasında bir bağ kurmuştur. İçinde var olan **Daimonion** diye bir sesin ona sürekli yol gösterdiğini söylemiştir.

Antik Çağ Filozoflarına Devam

Platon (Eflatun)

Platon'a göre felsefe doğruyu bulma yolunda fikrî bir gayrettir.

(Eflatun) Platon; Eflatun'un felsefesini, beş önemli kuram içerisinde toplamak mümkündür. Bunlar, "bilgi", "idealar", "ruhun ölümsüzlüğü", "evrendoğum" (Cosmogony - Evren'in oluşumunu inceleyen bilim dalı) ve "devlet" ile ilgili kuramlarıdır.

Eflatun, bütün hayatı boyunca hocası Sokrates'ten edindiği ilham ile gerçek bir **ahlakçı** olarak kalmış, bütün **bu kuramları, etik ağırlıklı görüşlerle irdeleyerek** geliştirmiştir.

Sokrates ve Eflatun'a göre felsefenin ana ereği, **insanın mutluluğu ve yetkin hayatın sağlanmasıdır**. Yetkin bir hayat, ancak **erdemli bir hayat sürmekle** elde edilebilir.

Erdemin temeli "**bilgi**", özü "**idealar kavramı**", gerekçesi "**evrendoğum**", güvencesi "**ölümsüzlük**", yaşamsal sığınağı "**devlet**"tir.

Antik Çağ Filozofları

Aristo

- Aristo : Aristo, diyaloga yer veren karşılıklı konuşma tipi yazılar yazmıştır. Ancak bu yazılar zamanla kaybolmuş ve geriye yalnızca ders ve araştırma notları kalmıştır.
- Aristo, hocası Eflatun'un idealer fikrinden hareket etmiştir. Eflatun ideaları bir gerçek kabul ederken, Aristo bunu kabul etmemiştir. Ona göre sadece elimizle tutup, gözümüzle gördüğümüz varlıklar gerçektir. Bütün varlıklar madde ile şekilden meydana gelmiştir. Şekil, aktif bir ideadır; maddeye niteliklerini veren odur. Bu sebeple gözle göremediği ideaları inkar yoluna gitmiştir. Aristo'ya göre dünya ve madde daimidir (kadimdir).
- Aristo, ahlak bilgisinde ilmi kesinliğin yeri olmadığını söylemiştir. Pratik olarak "faziletin ne olduğunu bilmek yerine, iyi bir insan olmanın önemi" üzerinde durmuştur.
- Aristo, tabiat bilgilerinin tarifi ve sınıflandırılmasındaki çalışmaları ile bilinir. Bu konulardaki bilgisi ve metodu dikkati çekmektedir. Tabiatındaki türlerin tanınması ve tarif edilmesi konusunda başarılı olmuştur. Kendisi ve okulu tabiat bilimlerinin ayrı bir ilim kolu olarak kurulmasını sağlamıştır.

Antik Çağ Filozofları

- ◆ St. Augusyinus'a göre felsefe Tanrıyı bilmektir.

Felsefenin Tanımından Öte...

- ◆ Filozofların, felsefenin tanımını yapmaktan ziyade felsefenin ne ile ilgilendiği ve ne ile ilgilenmesi gerektiği konusu üzerinde durdukları UNUTULMAMALIDIR...

Felsefî Bilginin Nitelikleri

- ◆ Sorgulayıcı (eleştirel, tenkitçi) bilgidir,
- ◆ Akla dayanır,
- ◆ Sistemli bilgidir,
- ◆ Hükümler ve kanunlar koymaz dolayısı ile kesinlik yoktur,
- ◆ Normatiftir,
- ◆ Evrenseldir,
- ◆ Özneldir...

Bilgi Çeşitleri

- ◆ Günlük veya gündelik bilgi
- ◆ Dînî bilgi
- ◆ Teknik bilgi
- ◆ Estetik ve sanat bilgisi
- ◆ Bilimsel bilgi
- ◆ Felsefî bilgi

Felsefe ve Bilim İlişkisi

- ◆ Önceleri bütün bilimler felsefenin çatısı altında idi. Bunun gereği olarak da filozoflar bütün bilimlerden haberdardılar.
- ◆ Daha sonra bilimler özerkliklerine kavuşmaya ve felsefenin çatısı altından çıkmaya başladılar (psikoloji misalinde olduğu gibi)
- ◆ Bunun için felsefeye bilimlerin anası veya bilimlerin bilimi de denir.
- ◆ Günümüzde de felsefesi olmayan, yapılmayan veya bilinmeyen bilimlerin ilerlemesi veya orijinalleşmesi imkansız gözükmektedir.

Bilim ile Felsefe Farkı

- ◆ Bilim nesnel, fiziksel ve sosyal gerçekleri parçalara ayırarak (indirgemeci, tümevarım) incelerken, felsefe bütünsel olarak (tümdengelim, disposition) inceler ve bu münasebetle (bağlamda) daha genel bir özellik taşır.
- ◆ Bilim kanun ve kurallar koyarken, felsefede sezgi, mantık ve de spekülasyon vardır zira gerçeğe bunlarla varılır.
- ◆ Bilim somut ve nesnellik üzerine ve cevaplara yoğunlaşırken, felsefe özel, soyut ve de sorulara yoğunlaşır. Çünkü aydınlanma sorularla mümkündür.
- ◆ Bilim cevabı oluşturduğu için durağan (statik) iken felsefe soru sorduğu için hareketli (dinamik) dir

Felsefenin Alanları (1)

- ◆ Önceleri felsefe bütün alanı kapsardı ve bütün bilimler felsefenin alanı içine girerdi.
- ◆ Daha sonraları bilimler özerkliğini (bağımsızlığını değil) kazanmaya başladı,
- ◆ Dolayısı ile felsefenin alanı sınırlanmış **GİBİ** oldu,

%

Felsefenin Alanları (2)

◆ Günümüzde felsefenin temelde üç alanı olduğu ifade edilmektedir.

A. Ontoloji

B. Epistemoloji

C. Aksiyoloji

D. Mantık

Felsefenin Alanları (A. Ontoloji)

Varlık Felsefesi (Ontoloji) :

- ◆ Varlık felsefesi varlığı (to be, being, The Being, to exist) tümdengelim (deduction) yöntemiyle ve bir bütün olarak ele alır. Var olmanın ne anlama geldiğini ve varlığın ilk nedenlerini araştırır.
- ◆ Ontoloji hayatın değişen yanları bir kenara bırakıldığında “Değişmeden kalan öz/gerçeklik nedir?” meselesi ile ilgilidir.
- ◆ Ontoloji, var olanı bütünsel bir anlayışla inceleyen ne’liğini kanunî sistematiğini konu alan ve analiz (tahlil) yapmaya çalışan felsefî bir disiplindir.
- ◆ Bu disiplin alanında gerçek, insan, ruh, varlık, yokluk, Tanrı nedir? İnsanın kâinattaki yeri nedir? vb. sorulara cevap verilmeye çalışılır

Felsefenin Alanları (A. Ontoloji)

- ◆ Ontoloji (Varlık sorunu)
 - ◆ İlk (arkhe) nedir?
 - ◆ Varlık nedir?
 - ◆ Varlık var olabilir mi?
 - ◆ Varlığın ilk ana maddesi nedir?
 - ◆ Evrende varlıklar hangi biçimlerde (soyut, somut, her ikisi) bulunur.
 - ◆ Bizim dışımızda bir dünya var mıdır?
 - ◆ Akıl, ruh, re-enkarnasyon var mıdır? Yok mudur?

Felsefenin Alanları (B. Epistemoloji)

- ◆ Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)
- ◆ Bilginin ne olduğu (özne-nesne ilişkisi), bilginin muhtevası, doğru bilginin mümkün olup olmadığını ve bilginin kaynağının ne olduğu konularını araştırır. %

Felsefenin Alanları (B. Epistemoloji)

- ◆ Bilgi sorunu ile ilgili bazı sorular şöyle ifade edilebilir.
 - ◆ Bilgi nedir?
 - ◆ Bilginin kaynağı neresidir?
 - ◆ Bilgiyi bilgi yapan unsur nedir?
 - ◆ İnsan bilebilir mi?
 - ◆ Zihin ve bilgi problemi nasıl anlaşılmalı vs

Felsefenin Alanları (C. Aksiyoloji)

- ◆ Değerler Sorunu (Değerler Öğretisi, axiology) değerler, değer öğretisi bilimi, felsefesi olarak da ifadelendirilebilecek olan aksiyoloji Wilhelm Windelband (1848-1915) tarafından kurulmuştur.
- ◆ Kaynağını Kant felsefesinde bulan aksiyoloji ontolojiye ve sansüalizme karşıdır. %

Felsefenin Alanları (C. Aksiyoloji)

- ◆ Aksiyolojinin konusu etik (ethics, ahlâk felsefesi) ve estetik (esthetics, bediyyât) tir.
- ◆ Etik eski Yunanca “ethos” töre, ahlâk anlamına gelen bir kelimedir.
- ◆ Ahlâkî olanın özünü ve temellerini araştıran bilim. İnsanın davranışları ile ilgili problemleri inceleyen felsefe dalı.
- ◆ İyinin, kötünün, sorumluluk ve sorumsuzluğun ne olduğunu, iyiliği kötülükten neyin ayırdığını araştıran felsefe.

Felsefenin Alanları (C. Aksiyoloji)

- ◆ Ahlâk nedir?
- ◆ Ahlâkî olanla olmayanı neye göre ayırt edebiliriz?
- ◆ Bir örnek vermek gerekirse:
 - ◆ Bir öğrenci okulda arkadaşına verdiği rahatsızlığı samimice itiraf etmesi İYİ
 - ◆ Yalan söylemesi KÖTÜ
 - ◆ Bu iki davranıştan birini seçmesi İRADELİLİK ve dolayısı ile HÜRRIYET
 - ◆ Doğruyu söylemeyi seçmesi ise FAZİLET (ERDEM, VIRTUE)

Felsefenin Alanları (C. Aksiyoloji)

- ◆ Estetik eski Yunanca “aesthetikos” kelimesinden gelmektedir ve anlamı ‘duyumla nitelenen ve duyularla algılanabilen’ anlamına gelir.
- ◆ Duyularla algılanan güzelliğin incelenmesini ve güzellik duygusunu ortaya çıkarmaya has bir felsefî alandır.
- ◆ Kant’ta “Saf Aklın Eleştirisi” isimli eserinde, duyular, a priori (önsel) biçimlerini belirleyen “Transsandantal (transcendental, aşkın) estetik kısmı olarak ifade edilmiştir. Günümüzde sanat güzelliğini konu edinen müsbet (pozitif) disiplindir %

Felsefenin Alanları (D. Mantık, Logic)

- ◆ Düşünme felsefesi olarak bilinen mantık, akıl yürütme, düşünme (tefekür etme, imâl-i fikretme) ve düşünmenin tabiatı ve kuralları ile ilgilenir.
- ◆ Doğru ve isabetli düşünme bilim ve sanatı olarak da bilinen mantık; tümdengelim (deduction) tümevarım (induction) ve varsayım niteliğinde (hypothetic) veya benzeşim (analogy) gibi düşünce biçimlerinden istifade eder...
- ◆ Mantık yürütme anlamı taşır.

Felsefenin Alanları (D. Mantık, Logic)

- ◆ Akıl yürütme nedir?
- ◆ Akıl nedir?
- ◆ Aklın çeşitleri var mıdır?
- ◆ Aklın kuralları var mıdır?
- ◆ Varsa nelerdir?
- ◆ Bu kurallar doğuştan mıdır?
- ◆ Evrensel midir?
- ◆ Düşünme nedir? Düşünmenin kuralları var mıdır?
- ◆ Doğru ve yanlış düşünme var mıdır? Eğer varsa doğru ve yanlış düşünmeyi birbirinden ayıran kural ve ölçüleri nelerdir?
- ◆ Doğru düşünmenin kaynağı nedir?

Temel Felsefî Akımlar

(Eğitime Etki Eden Felsefî Akımlar)

- ◆ İdealizm (Mefkûrecilik, ülkücülük)
- ◆ Realizm (Gerçekçilik)
- ◆ Pragmatizm (Yararcılık)
- ◆ Existansiyalizm (varoluşçuluk)
- ◆ Natüralizm (Tabiatçılık)

Temel Felsefî Akımlar

(Eğitime Etki Eden Felsefî Akımlar)

- ◆ Eğitim insaların hayatlarını kapsayan geleceklerini Őekillendiren ve y6nlendiren bir faaliyettir.
- ◆ Bu faaliyeti yaparken kullanılan kelimeler, kavramlar, kuramlar ve fikirler ya doğrudan bir felsefî g6r6Őe dayanır veya eklektik olabilir.
- ◆ Her durumda yapılan eğitim faaliyetinin bir felsefî dayanağı olacağı aŐikâr.
- ◆ İŞte bu felsefî d6Ő6nce, g6r6Ő eğitim faaliyetinin de y6n6n6, Őeklini ve y6ntemini belirleyecektir.
- ◆ Diğer bir ifade ile felsefe kavram 6retme alanı olarak felsefe 6rettiği kavramlarla eğitime y6n vermekte ve eğitime ait d6Ő6nceleri Őekillendirmektedir.

İdealizm ve Eğitime Yansıması

(Kelime Olarak İdealizm)

- ◆ İdealizm kelimesinin kökeni Latince “videre” görmek
- ◆ Yunanca “eidea” göz önüne getirme anlamında olup Fransızcaya “idée” şeklinde geçmiştir.
- ◆ İngilizceye ise “idea” şeklinde geçmiş ve
- ◆ Türkçede fikir, düşünce, mütalaa, tasavvur, inanç, tahmin, sanı anlamlarında kullanılmaktadır.

İdealizm ve Eğitime Yansıması

(Kavram olarak İdea)

- ◆ İdeal ise;
- ◆ Günümüzde kullanışında; zihinde veya ruhta olan şey, öz anlamına gelir. Geniş anlamda, hayaller de dâhil her türlü zihnî temsil şekli... Dar anlamda, genel görüş, zihnî anlayış, dünyayı yönlendiren fikirler...

İdealizm ve Eğitime Yansıması

(Felsefede)

- ◆ İdea felsefede bir düşünce konusunun zihnî temsili; duyulara dayanan hayalin zıddı.
- ◆ Adcı (nominalist) anlayışta idenin bireyin belirsizliğini belirlemeye yarayan bir kelimeye indirgenmesi.
- ◆ Büyük **i** harfi ile yazılınca kendinde varlık olarak göz önüne alınan düşüncelerimizin kuralları veya tipleri

İdealizm ve Eğitime Yansıması

(Felsefede)

- ◆ Platonizmde Eflatun'a göre; bedendeki birliğinden önce ruhun temâşâ ettiği (hayranlıkla seyrettiği) şeylerin ezeli örnekleri.
- ◆ Saint Augustin'e göre; değişmez öz veya ilâhî kelamın ışığında seyrettiği şeylerin ilk ve mükemmel örnekleri...
- ◆ Kant'ta; deneyi aşan akıl (akıl çeşitleri mi var) kavramı (idée a priori). Dış dünyada karşılığı olmayan zorunlu akıl kavramı.
- ◆ Descartes ve Locke'ta; Tasarım, tasavvur anlamına gelir. Dolayısı ile ide burada algı veya duyum içeriği ve kavram anlamını ifade eder.
- ◆ Hegel'de; (öznel kavrama zıt olarak İde kendinde nesnelir): Tabiat ve ruhun diyalektik gelişme ile kendisinden çıktığı mutlak düşünce , insanda bilinçle ortaya çıkan ruhsal güç. Çağın ve tarihi olayın ilkesi...
- ◆ Çağımız felsefesinde, genel olarak zihnî yahut öznel bir ilkedir.

İdealizm ve Eğitime Yansıması

- ◆ Ontolojik olarak idealizmin temeli ruhî veya tinseldir
- ◆ İdealizm evreni açıklamada ruh, ahlâk, zihin (intellect, biliş yani cognitive değil) ve düşünce gibi kavramları temel alır.
- ◆ İdealist eğitimin amacı öğrencileri doğruyu aramaya teşvik etmektir.
- ◆ İdealist eğitim kişiyi iyi, doğru ve güzele (estetik zaten günümüzde de felsefenin konusu) yöneltmeyi amaçlar. İdealist eğitimciler insanın değerini çok yüksek görürler ve eğitimle bunun daha da yükseleceğine inanırlar...
- ◆ Onlara göre eğitimle uzun vadede insanda yüksek değerler oluşturulmalıdır.
- ◆ Eğitimde sağlam ve kültürlü bir kişilik geliştirmek çok önemlidir...

Perennialism (Dâimîcilik, kalıcılık, süreklilik, mütemadî)

- ◆ Kökü Eflatun ve Aristo'ya kadar dayanan en eski eğitim akımıdır.
- ◆ İdealist felsefeye dayanır.
- ◆ Değişmeyen evrensel bir eğitim ilkesini savunur.
- ◆ Doğru bilginin kaynağı akıldır. İnsan akli sayesinde gerçekliğin bilgisine ulaşabilir. Eğitimin amacı da zaten insanın aklını etkinleştirmektir. Çünkü insan Tanrı'dan akıl taşır. Bu durumda iyi bir eğitim programı Tanrı, insan ve evren ilişkilerini ele almalıdır.
- ◆ Öğrencilere hem maddî hem manevî gerçekleri tanıttacak bilgiler verilmelidir.

Perennialism (Dâimîcilik, kalıcılık, süreklilik, mütemadî)'in İlkeleri

Başlıca ilkeleri;

1. Eğitim, değişmeyen ilke ve değerleri öğretmelidir.
2. İnsanın düşünme yetenekleri geliştirilmelidir.
3. Eğitim, değişmez doğruları öğretmelidir.
4. Okul, hayatın aynısı değil, hayata hazırlama yeridir.
5. Eğitim programının temelinde insani ilimler vardır.
6. Program, ayrıca klasik eserlere yer vermeli ve iyi değerleri çocuklara öğretmelidir.
7. Eğitim uzman kişi tarafından yapılmalıdır.

Realizm (Gerçekcilik) ve Eğitime Yansıması

- ◆ Realizm kelimesinin kökünün “real veya rîl” olduğu ifade edilmektedir. Türkçe karşılığı gerçek anlamındadır.
- ◆ Reality (şey’niyet) gerçeklik şeklinde Türkçe’de ifade edilebilir. Var olan şeylerin tamamı. Bilinçten bağımsız olarak var olan, günlük hayatta karşılaşılan somut şeyler. İmkânın karşıtı.
- ◆ Realizm ise (realism) gerçekçilik şeklinde Türkçeye çevrilebilir.
- ◆ Ontolojik açıdan kritik realizm, doğrudan realizm, sâfi (saf dil,naif) realizm gibi çeşitleri ifade edilebilir.

Realizm ve Eğitime Yansması

- ◆ Realizm gerçeğin insan zihninin dışında bağımsız olarak var olduğunu savunan felsefî görüş...
- ◆ önce kavram değil eşya vardır. İnsan önce eşyayı görür, sonra kavram oluşturur.
- ◆ Realist felsefe en genel ifade ile bilinçten bağımsız bir gerçekliğin olduğunu savunur.
- ◆ Varlığa ilişkin bilgimiz duyu organlarımızla algıladığımız kadardır.
- ◆ Değerler toplumun kendisinde bulunmaktadır.
- ◆ ncleri Descartes, Spinoza ve Leibniz'dir

Realizm ve Eğitime Yansması

Başlıca Eğitim İlkeleri;

1. İnsanın en iyi yetilerle donatılarak mutlu olması sağlanmalıdır.
2. Kişilerin akıllarını geliştirmelerini sağlamalı, kendilerini gerçekleştirmelerine hizmet edilmelidir.
Ancak böyle olursa bireyler mutlu olabilir.
3. Bilgiye deney, gözlem ve araştırma yaparak ulaşabiliriz.
4. Sistemli olarak öğrenciye aktırılacak bilgiler onun gelişimine uygun olmalıdır.
5. Öğretmen öğrencilere ders anlatırken, tartışma, deney ve gözlem gibi yöntemler kullanmalıdır.
6. Eğitimde en son sözü öğretmen söylemelidir. Öğrenci ikinci plandadır.
7. Biz görüyorsak yıldızlar vardır.

Realizmin Eğitimdeki Yansıması

Essentialism (esasicilik,özcülük)

- ◆ Esasiciliğin kökeni realizme dayanır.
- ◆ Daimicilerin savunduğu ideal dünya yerine, gerçek dünyayı referans alırlar. Ayakları yere biraz daha sağlam basmasına karşın bu eğitim akımı da esasiciler gibi mutlak, değişmez gerçeklik fikrinden hareket etmişlerdir.
- ◆ Esasicilerde de akıl merkezî bir kavramdır; ancak bilgi aposterioridir(deney sonucu ortaya çıkan, sonsal).
- ◆ Başlangıçta boş bir levhaya benzeyen zihin, rasyonel bir çabanın sonucunda (deney ve gözlem) bilgiyle donatılır.
- ◆ Öğretmeni merkeze alan bu anlayış, öğrenciyi ezberci ve pasif dinleyici durumuna düşürmektedir.
- ◆ Dersler, kültürel mirasın aktarılma aracıdır ve ana vurgu, aklın disipline edilmesi üzerinde toplanmıştır.
- ◆ Kısaca, esasiciler geleneksel eğitimin temsilcisi konumundadırlar. Burada okulun işlevi, gelenekselin sürdürülmesiyle sınırlıdır.
- ◆ Toplumsal düzenleme ve reformlara kapalıdır.
- ◆ İlerici eğitim hareketlerine karşı geliştirilmiş bir eğitim akımıdır.
- ◆ Zaman içinde entellektüel birikimin gelişen seviyesi eğitime yansıtılmalıdır.
- ◆ Okul toplumun kültürünü korumak ve onu aktarmakla görevlidir.

Realizmin Eğitimdeki Yansıması

Essentialism (esasicilik,özcülük)

Başlıca ilkeleri;

1. Öğrenme oldukça önemli olduğu için, öğrenci disiplin altında bulundurulmalı, gerekirse cezalandırılmalıdır.
2. Öğretmen çok önemli olduğu için iyi yetiştirilmeli ve eğitim öğretmen merkezli olmalı.
3. Okulun asıl işi bilgi aktarmak olduğu için, öğrenciye kendi kendini kontrol gücü kazandırılmalıdır.
4. Esas olan değişmemedir. Öğrenciye alıştıırma ve ezberleme yöntemleri öğretilmelidir.

Pragmatizm (Yararcılık) ve

Eğitime Yansıması

- ◆ Kelime olarak pragmatizm geç Latince (LL) pragmatica (sanctio) Fransızca pragmaticus ve pragmatic... den gelmektedir
- ◆ Anlamı ise işte ve vazifede kabiliyet, yetenek sahibi olmaktır.
- ◆ Pragmatizm ise felsefî ve metodik açıdan “bilgiçlik ve atılganlık”(pedantic assertiveness) anlamında “şeylerin uygulamada eğitimi” (practical treatment of things)

Pragmatizm ve Eğitime Yansıması

- ◆ 20. Yüzyılda ABD'de ortaya çıkmıştır.
- ◆ Geleneksel (an'anevî) felsefî görüşler doğrunun insanın tecrübelerinden bağımsız ve zamana göre değişmezliğini öne sürerken, PRAGMATİSTLER doğrunun insan yaşantısından kaynaklanan tecrübî (deneysel) bir olgu olduğunu ileri sürer.

Pragmatizm ve Eğitime Yansıması

- ◆ Bu felsefî akım **John Dewey**'in deneyci düşünce sistemi üzerine kurulmuştur.
- ◆ Dünya devamlı değişmektedir ve bu nedenle gerçeğin özü **DEĞİŞİMDİR**. Bunun için değişmez bir gerçekten söz edilemez. (!)
- ◆ Gerçek insanın deneyimlerinin ürünüdür. Değerler ve ahlâkî ilkeler göreceli (izafî) olup zamana, topluma ve kültüre göre değişir. (!)
- ◆ İnsan biyolojik ve sosyal ilişkileri olan bir varlıktır.

Pragmatizm ve Eğitime Yansımıası

- ◆ J. Dewey'e göre okulun  görevi vardır.
 1. Basitleştirilmiş bir evre temin etmek,
 2. Özel olarak düzenlenmiş hayat ortamı hazırlamak,
 3. Sosyal çevredeki çeşitli unsurları dengelemektir.
- ◆ Bilgi bilimsel yöntem ile elde edilebilir.
- ◆ Eğitimin amacı akıl ve zekâlı kültürleme ile devamlı değişen şartlara ferдин uyumunu sağlamaktır.
- ◆ Okul hayata hazırlık değil hayatın kendisi olmalıdır.

Pragmatizm ve Eğitime Yansıması

- ◆ Pragmatist bir eğitimde bir fikrin veya bir kuramın esas olan faydalılığıdır.
- ◆ Değerler evrensel nitelik taşımaz.
- ◆ Mutlak ve değişmeyen değerler yoktur.
- ◆ Değerlerin eleştirilmesi ve yeniden oluşturulması söz konusudur.

Pragmatist Felsefenin

Eğitimdeki Yansıması Progressivism (ilericilik, ilerlemecilik)

- ◆ Latince progressus kelimesinden türemiş (ME) orta İngilizce progresse kelimesinden gelen bir kelime
- ◆ Anlamı; seyahat etmek, kraliyette ilerlemek, ileri doğru hareket etmek anlamlarında bir kelime
- ◆ Bunlardan da anlaşılacağı üzere progressivism daima hareket eden, ilerleyen ve değişen anlamlarında bir felsefî doktrin

Pragmatist Felsefenin

Eğitimdeki Yansıması Progressivism (ilericilik, ilerlemecilik)

- ◆ Gerçek ve ahlakî değerler izafîdir ve devamlı değişir.
- ◆ Okul öğrenciyi hayata hazırlayan değil bizzat hayatın kendisi olmalıdır. (Bu maddeden ayrı olarak düşünmek şartı ile şunu da bilmek gerekir ki toplumda var olan olumlu hususların hepsi okulda olmalıdır. Mesela fakir-zengin, anormal- normal-paranormal vs)
- ◆ Eğitim müfredatı ve okul ortamı öğrencinin ihtiyacına göre düzenlenmelidir.
- ◆ Eğitim her yönü ile daima gözden geçirilmeli, değişen şartlara göre yeniden düzenlenmelidir.
- ◆ Bilgi kullanılmak için olduğundan bütün bilgiler problem çözerek öğretilmelidir.

Pragmatist Felsefenin

Eğitimdeki Yansıması **Progressivism** (ilericilik, ilerlemecilik)

- ◆ Öğretmenin görevi öğrenciyi yönlendirmek değil, öğrencinin planlarını uygulayabilmesi için rehberlik danışmanlık yapmalıdır.
- ◆ Eğitimde tenkide (Eleştiriye) önem verilmelidir. (Tenkide tahammül edemeyen terakki edemez)
- ◆ Okul demokratik şartlara ve kurallara göre işletilmelidir

Varoluşçuluk (existentialism)

ve Eğitime Yansıması

- ◆ Existentialism; Latince “ex - sistere” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiş, sebep olmak (to cause), ayakta durmak (to stand) anlamında kök manası bulunan ve daha sonra existere, exsistere şeklinde kullanılmaya başlamış ve ileri adım atmak, ortaya çıkmak var olmak (come into being) anlamlarını yüklenmiş bir kelime...

Varoluşçuluk (existentialism)

VE Eğitime Yansıması

- ◆ İnsanı merkeze alan, insanın yabancılaşmasına (alienation) karşı özgürleşmesini amaç edinen felsefî akımdır.
- ◆ Frederick Nietzsche, Karl Jasper ve Jean Paul Sartre öncüleri denilebilir.

Varoluşçuluk (existentialism)

VE Eğitime Yansıması

- ◆ Existentialism; özellikle batı dünyasında sanayileşme, iktisadî bunalımlar, 1. ve 2. dünya savaşlarının getirdiği olumsuz sosyolojik, siyasî, demografik vd. şartların sonucu gelişen ancak bütünsel bir düşünce sistem olmaktan çok felsefî bir yönelim veya eğilim olan akımdır.
- ◆ Varoluşçu felsefede toplum karşısında ferдин özgürlüğü (!) ön plânda gelir. Bütün insanlar var olma ile kendini tanımlama mes'uliyetini taşırlar anlayışını temel düşünce olarak kabul ederler.
- ◆ Bu akıma göre akıl insanı tanımlayan en temel nitelik kabul edildiğinde özgürlük göz ardı edilmektedir.

Varoluşçuluk (existentialism)

ve Eğitime Yansıması

- ◆ Varoluşçulara göre insan dünyaya atılmış bir varlıktır. Yani varlığı özden önce gelir. Dolayısı ile insan doğuştan programlanmış durağan bir varlık değildir. Yaratıcılığa ve özgürlüğe düşkünlüğü sayesinde özünü kendisi belirlemiştir.
- ◆ Varoluşçu felsefe, geleneksel felsefe gibi bilimin problemleri ile uğraşmak yerine, hayatın devamlı meseleleri ile özellikle de ölüm ve kaçınılmazlığı ile, aşk, acı çekme, seçme gerçeği, özgürlük tecrübesi, ferdî ilişkilerin verimliliği veya verimsizliliği gibi konular üzerinde durur.

Varoluşçuluk (existentialism) VE Eğitime Yansıması

- ◆ İnsandan bağımsız olarak maddesel bir dünya yerine BİLİNÇ vardır.
- ◆ İnsan dünyadan meydana gelmez, aksine dünya fertten meydana gelir. İnsan kendi kendini oluşturan (yaratıcı) tek varlıktır.
- ◆ İnsanda varoluş özden önce gelir. Önce insan vardır, sonrada bu insan çeşitli güçlükler karşısında direnenek kendini var eder.
- ◆ İnsan anlamsız bir evrene atılmış sorumlu ve fakat yalnız bir varlıktır. İnsan kendi kendini değerlerini oluşturan, yolunu kendi seçen tek varlıktır.
- ◆ İnsan hayata başlamadan önce hayat yoktur. Çünkü hayata anlam veren insanın kendisidir.

Varoluşçuluk (existentialism)

ve Eğitime Yansıması

- ◆ Bilgi şartlara bağlıdır, asla kesin değildir.
- ◆ Bilgi şüpheli ve sezgiseldir.
- ◆ Bilgi bilinen olmanın bilincidir.
- ◆ Bilginin geçerliliği kişiye olan değeri ile tesbit edilir.
- ◆ Herşey dış nesnelere karşısında bilince dönüştürülerek oluşturulur.

Varoluşçuluk (existentialism) ve Eğitime Yansıması

Pragmatizm ve Hümanizm

- ◆ Varoluşçu eğitimde amaç bireyde yoğun bir farkına varma seviyesi oluşturabilmektir.
- ◆ Fert kendi değerlerine sahiptir.
- ◆ Ferdin kendi kimliğini tanımlayabilmesi önemsenir.
- ◆ Estetik eğitim ve özgünlük ön plândadır.
- ◆ Ferdin üzerinde toplumsal değer yargılarının ahlâkî öğretilerin örf ve âdetlerin baskısı olamaz.
- ◆ Çünkü insan seçme sayesinde kendini gerçekleştirmeye çalışarak değer yargılarını oluşturur.

%

- ◆ Pragmatist öğelere de rastlanır
- ◆ Ancak tam pragmatist eğitim anlayışından farkı sürekli bir yaratma peşinde oluşudur.
- ◆ Birey herşeyden üstün tutulmuştur.
- ◆ Yaratıcı ferdiyetçilik ve özgür iradenin kullanımı hedeflenir.

Farklı Felsefî Akımlar

- ◆ Rasyonalizm (rationalism, akılcılık, usculuk) : Bilginin doğruluğunun duyum ve deneyimde değil düşüncede ve zihinde temellendirilebileceğini öne süren felsefî görüş
- ◆ Empiricism (empiricizm, tecrübecilik, deneycilik, deneyselcilik) : Doğru ve genel geçer bilginin duyumlar yolu ile oluşan deneylerle, tecrübelerle kazanılabileceğini öne süren felsefî görüş. Deneycilik akılcılığın karşıtıdır.
- ◆ Determinizm (determinizm, muayyeniyetçilik, gerekircilik, nedensellik) : Olay ve olguların birbirine belirli bir şekilde bağlı olması, her şeyin bir nedeni olması ya da aynı nedenlerin aynı sonuçları doğurması şeklinde açıklanabilen görüş.
- ◆ Irrationalism (irrasyonizm, usdışıcılık, akıldışıcılık) : Bilginin oluşumunda aklın ikinci derecede, hisler ve duyular gibi bilinç dışı davranışların birinci derecede etkili olduğu öğretilidir.

%

- ◆ **Pozitivizm** (positivism, müsbetçilik, olguculuk) : Olgularla desteklenen ya da olgularla ilgili verilere dayanan bilginin tek sağlam bilgi türü olduğu görüşüdür.
- ◆ **Septizm** (scepticism, şüphecilik, kuşkuculuk) : Her tür bilgi ve iddiasını şüphe ile, kuşku ile karşılayan mutlak'a ulaşmanın mümkün olmadığını savunan felsefî görüştür.
- ◆ **Voluntarizm** (voluntarism, gönüllülük, iradecilik, istençcilik) : Akla ve bilmeye değil de iradeye üstünlük tanıyan, ruhsal olayların ve bilgi sürecinin temelinde iradeyi gören felsefî görüş.
- ◆ **Romantizm** (romanticism, coşumculuk) : 18. yılın sonu ile 19. yılın başında bir kısım alman filozofunun ortaya attığı öğretisi. İnsanın yaratma özgürlüğü önündeki her şeye karşı durur. "En iyi kural, kuralsızlıktır" diyen romantikler mekanik ve fiziko-matematik metoda zihne ve aydınlanmaya karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Romantikler, tutkuyu, sezgiyi, kaynağı ruh olan hürriyeti, sevgiyi, acıyı ifade edebilen sanatı savunurlar. Ruh sonsuzluğa yönelmeli, sonsuzu, ruhsalı ve maneviyi yakalamalı...

%

- ◆ Naturalizm (naturalism, tabiiyyûn, tabiatçılık, doğacılık, doğalcılık) : Tabiatın nesnel kanunlar uyarınca işleyen bir düzeni vardır. Her şeyi tabiata indirgemeye çalışan felsefe ve dünya görüşü. Her şeyi doğanın meydana getirdiğini iddia eder. Metafizik, estetik ve ahlakî doğalcılık diye çeşitleri vardır.
- ◆ Postmodernizm: bkz. Süleyman Hayri Bolay, Felsefe Terimleri ve Doktrinleri Sözlüğü